

Kouzlo primitivismu a sanktifikace vlka

KULT VELKÉHO VLKA

Kamila Velkoborská

V roce 2002 vyšel v časopise Dingir¹ rozhovor s tehdejšími členy Bratrstva Vlků, který nesl název „Jen to, co je přirozené“. Od té doby se ve společenství mnoho změnilo, ale to zásadní zůstává. „Vlci“ stále hledají to, co je přirozené, ale tato touha je odvedla od ásatrů,² starogermánského pohanství, které praktikovali v době rozhovoru. Náčelník Vlků, Adrian, už nevlastní mjölnir neboli Thorovo kladivo, se kterým tehdy pózoval. Jak se o něm v jedné facebookové diskusi zmínil: „Já onehdá jedno měl, ale když jsem se posunul od ásatrů k divokým, poslal jsem ho dál, kde ještě vyznávali Thora.“

Kam se to vlastně posunuli? Kdo jsou oni divoci? Jak vypadá jejich náboženská praxe dnes? Dá se říci, že Vlci (členové Bratrstva Vlků) myšlenku „přirozenosti“ zradikalizovali, jak postupně opouštěli půdu zdokumentované historie, z níž čerpají rekonstrukcionistická pohanství včetně toho germánského, a začali se obracet k dobám daleko starším – k náboženství paleolitických lovců a sběračů, které vnímají jako primitivní, a tedy dokonale přirozené.

Posun od ásatrů k primitivismu nebyl v žádném případě jednorázový, naopak, vlivy starogermánského pohanství jsou stále přítomny jak v samotném kultu, tak v různé míře u různých členů „smečky“, jak se Vlci také s oblibou nazývají. Někteří se snaží oprostít od ásatrů zcela a to včetně upuštění od užívání názvů božstev a svátků, jiní si tyto názvy ponechávají a stále v kultu najdeme např. i vyznavače Wotana. Jádrem kultu je ovšem pro všechny uctívání Velkého Vlka. Tento vlk byl původně Fenris, kterého známe se severských ság zvaných Eddy, vlk, který rychle vyrostl do obřích rozměrů a podle prorocství v poslední bitvě Ragnarök, ve které zemře většina bohů a svět se potopí, Fenris spolkně slunce. Současní čeští Vlci jsou stále obdivovateli příběhů z Edd: „Jednooký bůh stále prochází kolem našich ohňů.“³ Avšak k severským příběhům přidávají legendy o lesních kmenech, vlčích a vlkodlacích známé odjinud i příběhy z jejich vlastních vizí a představ. Výsledkem je zcela svébytný a ojedinělý kult Velkého Vlka, přičemž v centru tohoto kultu jsou tzv. Vlčí

mystéria, do kterých jsou jednotliví členové zasvěcováni a do nichž mohou zájemci částečně nahlédnout při pravidelných rituálech kola roku. Kult Velkého Vlka je zasazen do duchovního rámce šamanismu a animismu.

Přestože Bratrstvo Vlků zdaleka není tak homogenní, jak se může zvnějšku zdát, často zde dochází k ideologickým neshodám a střetu představ týkajících se názvosloví, rituálního oděvu atd., dá se říci, že identita člena Bratrstva Vlků stojí na třech hlavních pilířích. Jeden už jsme zmínili výše, je jím uctívání mystického Velkého Vlka, boha jantarových zrádků, jehož konkrétní rysy ztrácejí eddikou podobu a jeho nová podoba a role se teprve formují. Dalším pilířem je v podstatě vědecký zájem o osudy, životní strategie a sociální chování reálného vlka,⁴ Canis lupus, jenž kdysi obýval rozsáhlá území Ameriky a Eurasie, byl demonizován a téměř vyhuben. Vlk ztělesňuje romantický ideál psance, se kterým se lidští Vlci rádi ztotožňují. Třetím pilířem je každodenní život s československým vlčákem, křížencem psa a vlka, plemena, jehož chovu se většina členů Bratrstva věnuje: „Najednou jsme viděli 24 hodin denně, jak žije vlčí kříženec ve světě lidí. Jednou nohou v divočině a druhou v civilizaci.“ Skloubit život s menší smečkou vlčáků s osmihodinovou pracovní dobou zaměstnance není jednoduché a neustálá přítomnost vlčáků výrazně ovlivňuje i duchovní život členů kultu. Rituály, při kterých je počet lidských a zvířecích účastníků vyrovnán, mají kouzlo a atmosféru, kterou nelze jinde zažít.

S příchodem vlčáka – a také s narozením dětí v rámci bratrstva – se život kultu stal „opravdovějším“, změnilo se též chování jeho členů, původně ovlivněné hlavně mytologií. Příběh obrovského Fenrise, kterého není možné zabít, a představa vlka jako predátora a nelítostného zabijáka uspokojovaly kdysi romantické potřeby obdivovatelů starověkého válečnictví a Vikingů. Pak se ale mýtický vlk střetl s vlčím křížencem z masa a kostí. Vlčí kněz Adrian tento střet popsal následovně: „Každý chce být zlý! Ale vlčák není zas takový hrdina a zabiják... on je vlastně docela roztomilý.“ Členové lidské smečky se začali chovat méně hlučně a konfliktně a na první pohled přátelštěji, což ovšem může být známkou zákeřnosti – kdo se tváří mírumilovně, může znenadání kousnout.⁵ Vlčák, jakožto kříženec psa a vlka, jde vlastně proti evoluci, „vlkovi v ústrety“, a tak život s ním koresponduje s posunem kultu k primitivismu. „Vlčák je chytrý, ale ne pro člověka, pro sebe, je záłudný, školí nás neustále... stávají se z nás vlkodlaci.“⁶

Jak se proměnily rituály Vlčího bratrstva? Relativně strukturované rituály v ásatrů stylu postupně nahradily extatické rituály k uctění divokých a ke splynutí s nimi. Stejně jako se z Fenrise stal Velký Vlk, severská jména i identity dalších božstev se postupem času proměňují a stávají se z nich svébytná divoká božstva české krajiny – Černý lovec a Bílá lovkyně. Pro Adriana jsou rituály „pokusem o navázání kontaktu s neviditelným světem – bohy, bytostmi atd... Někdy je to jen nepatrný záchvěv, jindy silný zážitek a někdy se nestane vůbec nic...“. Podle Wilmara lidé rituály dělají z jednoduchého důvodu: „Já myslím, že prostě musíme, je to pud. Jsou síly, které nad námi mají moc, nutí nás jíst, spát, milovat se, truchlit, radovat se, snít, zuřit, lenořit, měřit síly atd. ... Obcování s mocnostmi, které určují chod světa, je lepší než útěk před nimi.“

Hlavním cílem rituálů je prožití mystérií. Pro Meriho mystérium znamená „posedlost vlkem... kdy člověk v sobě cítí vlka a chová se jako on.“ Pro Rowlanu jde o „nahlédnutí k nitru bohů, k jejich tajemství. Třeba i komunikace s nimi, posednutí... vlčí mystérium... pro mě znamená proniknout do tajemství vlků jako zvířat, do jejich chování a zákonů, pochopit, co dělají a proč. A na úrovni čistě lidské to třeba pro mě znamená i proniknu-

Foto: <https://cs-cz.facebook.com/pages/Brothrus-Wulfe>.

tí do věcí jako přežití v přírodě, kultu těla a podobně, prostě přenést ty obecné vlčí věci do svého reálného života.“

Konkrétní podoba rituálu se liší svátek od svátku, avšak důraz je kladen na extaticnost ritu. V souladu se šamanským jádrem praxe obsahují rituály techniky vyvolávající změněné stavy vědomí, např. bubnování, spontánní zpěv a tanec. Všechny rituály se odehrávají v lese, který se ve změněném stavu vědomí stává posvátným prostorem, jiným světem.⁷ Součástí obou těchto světů jsou psi. Z fenomenologického pohledu každodenní a rituální interakce s nimi prohlubuje spojení s konkrétním prostorem lesa i s přírodou obecně. Pokud lidé žijí se psy, „*podléjí se*“ vzájemně na své existenci, ovlivňují a jsou ovlivňováni.⁸

Při tvorbě rituálů se Vlci inspiroují jak mytologií, tak přírodou, jak příběhy o vlčích a vlkodlačích, tak zkušeností z fyzické reality sdílené s jejich psy. Pro invokaci divokých Vlčí kněz částečně používá ustanovené texty, částečně je spontánní a do velké míry je jeho projev non-verbální, nebo spíše meta-verbální: „před veškerou naší verbální reflexí, na úrovni našeho spontánního, smyslového zapojení se ve světě okolo nás, jsme *všichni* animisti.“⁹ V určitých částech rituálu, avšak také spontánně, lidští Vlci vyjít. Svým projevem Vlčí kněz vzbuzuje dojem, že se snaží překročit hranici mezi verbální a non-verbální komunikací, hranici mezi světy lidí, zvířat a duchovních bytostí. Například invokace započatá zatroubením na zvířecí roh a doprovázená bubnováním může začít dlouhým „aaahhhaaaa“, přičemž kněz s rukama nataženými k obloze poklekne do kruhu ostatních Vlků, kteří již klečí v pozici s jednou nohou pod sebou, pozici, kterou okoukali od psů. Invoka-

ce může skončit takto: „... voláme Vlčici, velkou bílou Vlčici, naši matku... voláme Vlčici, šedivou a krásnou... [pauza]... aby s námi pobyla v tento den... óóó bohové... aaahhhhaaaa...“¹⁰

S tímto specifickým projevem koresponduje teorie Richarda Schechnera,¹¹ který tvrdí, že mluvení nebylo prvotně „konfigurací (slova jako písmo), ale zvukem (šum dechu),“¹² a tedy že texty rituálu lze chápat spíše jako *vzor*ce *dělaní* než jako *mody myšlení*.¹³ Jinak řečeno, efektivnost rituálu nelze chápat jako výsledek toho, že text je tančen, ale jako již přítomnou a obsaženou v onom tanci. Rituální akce není komunikací, ale manifestací. Užítí fatické¹⁴ komunikace a zvířecích zvuků přispělo k proměně víceméně organizovaných rituálů majících význam, k primitivismu, kde akce vedoucí k extázi jsou oním významem.

Bratrstvo Vlků není pouhá skupina jednotlivců rozestých po České republice, z nichž si každý žije svým způsobem a jejichž náboženský život spočívá ve společném slavení svátků. V detailech týkajících se pojetí kultu Velkého Vlka a mysterií se mohou jednotliví členové rozcházet a tato pojetí se také vyvíjejí, proměňují a odrážejí nové znalosti a zkušenosti jednotlivců a skupiny, ale u všech jsou víra a rituály propojeny s běžným životem, byť konkrétní podoby tohoto propojení jsou různé. Na rozdíl od velké části pohanské komunity, v níž si jednotlivci budují své vlastní jedinečné duchovní systémy z nabídky na „duchovním tržišti“, v Bratrstvu vlků je patrná snaha o unifikaci víry a praxe svých členů a také tendence ke komunitnímu způsobu života; menší část Bratrstva žije společně na statku v nepomuckých lesích, kde se také konají společné rituály.

Vlci také pohanskou identitu radikalizují. Soulad s přírodou nemá pouhý symbolický význam, znamená to v přírodě žít anebo – pokud toto z praktických důvodů není možné – budovat schopnost v přírodě přežít. Znamená to také přírodě neškodit a i toho přesvědčení má velmi konkrétní dopad a odráží se v důsledně dodržované filosofii neplýtvání, opravování, znovu-užívání a recyklaci věcí. Vlastně je to podobné jako s uctíváním Velkého Vlka, který bez svého protějšku – vlčáka z masa a kostí – jako by nebyl úplný. Jak to vyjádřil vlčí kněz: „Adepti moderního šamanismu mají svá imaginární silová zvířata; no, a my máme potřebu je mít i s hmotnými těly, aby nám nebylo v noci na loži nebo v přírodě při bivakování ve spacáku zima.“ Cílem filosofie primitivismu, uctívání Velkého Vlka a životního stylu a rituálů evokujících náboženství lovců a sběračů není vrátit se v čase zpět, ale spíše stát se novodobým vlčím kmenem.

Poznámky

- 1 Dingir 1, 2002.
- 2 Ásatrú je pohanské rekonstrukcionistické hnutí založené na staroseverském náboženství. Ásatrú znamená víru a oddanost Ásům, jedné ze dvou skupin bohů v severské mytologii. Mezi Ásy patří např. Ódin a Thór. Více informací čtenář nalezne zde: Margot ADLER, *Drawing Down the Moon: Witches, Druids, Goddess-worshippers and other Pagans in America* (2006), Michael STRMISKA (ed.), *Modern Paganism in World Cultures* (2005).
- 3 Všechny neoznačené citace v textu patří členům Bratrstva Vlků.
- 4 Inspirací jsou Vlkům kromě jiného také knihy Jaroslava Monte KVASNICI, zejména *Krajina s Vlkem* (2009) a *Jantarové oči* (2011). Jaroslav Monte Kvasnica je přítelem náčelníka Vlků a jeho fena Tajga se narodila v rámci Bratrstva v nepomuckých lesích.
- 5 Jak mi vysvětlila Rowllana s Adrianem, členové Bratrstva Vlků.
- 6 V terminologii Bratrstva „vlkodlak“ znamená člověka ve vlčí kůži, uctíváče vlků.
- 7 Jak mi vysvětlila Rowllana. Tato myšlenka koresponduje s názorem fenomenologa Davida Abrama, který se rozchází s běžnými koncepty *jiných světů*, podle nichž se tyto světy nacházejí buď v lidské mysli anebo v nezávislých prostorech mimo ni, např. v nebi. David Abram umísťuje obydlí bohů do smyslového světa. Podle něho, když šaman vysílá své vědomí mimo své tělo, aby komunikoval s duchovními bytostmi, vysílá ho „do hlubin krajiny“ (David ABRAM, *The Spell of the Sensuous*, Vintage Books: New York, 1997, s. 10).
- 8 Abram 1996: 57. Přeložila KV.
- 9 Ibid. 57
- 10 Zúčastněné pozorování, Ostara, Nepomucko, 30. 5. 2013.
- 11 Performance Theory, 2003.
- 12 Richard SCHECHNER, *Performance Theory*, Routledge: London and New York, 2003, s. 69.
- 13 Ibid.
- 14 Fatický projev: projev plnící nějakou funkci spíše než předávající informaci.

Mgr. Kamila Velkoborská, Ph. D. (*1972), je antropoložka náboženství a autorka mnoha publikací a přednášek na téma pohanství a magie (www.sagastudio.cz).